

Till Finansdepartementet
Stockholm den 4 september 2025

Remiss av förslag till direktiv om ändring i rådets direktiv 2011/64/EU om strukturen och skattesatserna för punktskatten på tobaksvaror

Diarienummer: Fi2025/01535

Sammanfattning

Cancerfonden välkomnar det presenterade förslaget om nytt tobaksskattedirektiv och att EU tar steg för att förebygga sjukdom och förtidig död. Tobak är den största enskilda riskfaktorn för cancer. Ett av de mest effektiva sätten att skydda barn och unga från tobaks- och nikotinbruk är att höja priset. Cancerfonden stödjer därför EU:s förslag om högre minimiskatter och är positiva till att det även tar hänsyn till köpkraft och råttobak. Det är särskilt positivt att förslaget tar hänsyn till den alarmerande utvecklingen hos unga med bruk av de nya nikotinprodukterna, och inkluderar även dessa produkter i direktivet, exempelvis nikotinanaloger och syntetisk nikotin. För att skydda folkhälsan i hela EU är det nödvändigt att höja minimiskatterna ytterligare samt att beskatta produkterna likvärdigt, så att de faktiskt leder till högre priser på samtliga produkter i alla medlemsländer och att barn och unga skyddas från att börja använda dessa produkter.

Cancerfondens synpunkter

Höga priser är ett effektivt sätt att skydda barn och unga

Rökning utgör den största påverkbara riskfaktorn för cancer i Sverige. Rökning ökar risken för över 20 olika cancerformer och 4500 personer drabbas årligen av cancer till följd av rökning. Trots att rökningen minskat i befolkningen är det fortfarande ett problem, inte minst eftersom det finns stora socioekonomiska skillnader i rökning. Rökning är fortsatt populärt bland unga: 21 procent av gymnasieeleverna i åk. 2 röker dagligen, nästan dagligen eller ibland. Nikotin är starkt beroendeframkallande och särskilt skadligt för barn och unga.

Det finns solid evidens för att barns och ungas konsumtion av tobak och nikotin minskar när priserna stiger. Två faktorer är enligt forskningen viktiga för att skatt på tobak ska bli ett effektivt verktyg; att den uppdateras med regelbundenhet och att priset höjs avsevärt. Samtidigt vet vi att nationella initiativ med högre priser kan undermineras av lägre priser i angränsande länder. Cancerfonden stödjer det nya förslaget om att höja minimiskatterna på tobak och nikotin för att säkerställa en prisharmonisering mellan medlemsstaterna. Detta kommer att höja den generella prisnivån i EU, vilket innebär att färre börjar använda produkterna och att incitamenten för gränshandel minskar. För att

skydda folkhälsan i hela EU är det nödvändigt att höja minimiskatterna ytterligare, så att de faktiskt leder till högre priser i alla medlemsländer.

Sverige behöver högre priser på tobaks- och nikotinprodukter

Det är vidare mycket viktigt att beskattningen är likvärdig på olika tobaks- och nikotinprodukter eftersom bruk av dessa hör ihop. Forskningen visar att personer som använder snus eller e-cigarett över tid har större risk för att börja röka cigaretter. En analys av tobaks- och nikotinbruk bland svenska elever i klass nio, utförd av Folkhälsomyndigheten, har visat att fyra gånger så många elever bland de som använde e-cigarett eller snus också rökte cigaretter jämfört med gruppen som helhet. Ur ett folkhälsoperspektiv, och särskilt för att skydda barn och unga, är det därför viktigt att säkerställa att konsumtionen inte bara flyttar mellan produkter. Det kräver en likvärdig skattenivå mellan olika produktkategorier. Skatterna bör beräknas så enhetligt som möjligt, däribland bör skatten på upphettad tobak baseras på styckpris liksom för cigaretter. Skatten på e-cigarett bör vara oberoende av nikotinkoncentration.

Den totala konsumtionen av tobaks- och nikotinprodukter i Sverige ökade i hela befolkningen, enligt Folkhälsomyndigheten, från 25 procent 2022 till 28 procent 2024. Hos den yngsta åldersgruppen är ökningen ännu tydligare och gick där från 30 procent 2022 till 35 procent 2024. Att höja priset på samtliga produkter är av stor vikt för att Sverige ska lyckas bromsa den växande andelen av befolkningen som använder tobaks- och nikotinprodukter. För att nå målet om ett tobaksfritt Europa till 2040 enligt Europe's Beating Cancer Plan är det helt avgörande att skatten på samtliga tobaksprodukter regleras.

Positivt att förslaget omfattar nya tobak- och nikotinprodukter

Det senaste decenniet har vi sett en enorm produktutveckling från tobaksindustrin och antalet barn och unga som brukar tobaks- eller nikotinprodukter ökar i Sverige för varje år. Cancerfonden är därför positiv till att förslaget på nytt skattedirektiv tar hänsyn till den marknadsutveckling som skett och att det ligger ett förslag om att även framtida tobaks- och nikotinprodukter samt nikotinanaloger och syntetiskt nikotin ska omfattas av direktivet. Detta kommer att minska industrins möjligheter att utnyttja kryphål i lagstiftningen och locka barn och unga med nya attraktiva produkter och nya kemiska varianter av nikotin. Vi stödjer också att både råtabak och andra nikotin- och tobaksprodukter framöver omfattas av cirkulationsdirektivet och därmed Excise Movement and Control System (EMSC)

Barn och unga behöver skyddas

I Sverige har vi de senaste åren sett en alarmerande utveckling av tobaks- och nikotinbruk hos barn och unga. Enligt Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN) har bruket av tobaks- och nikotinprodukter hos flickor i gymnasiet gått från 6 procent 2018 till 26 procent 2024. Av flickorna och pojkarna i årskurs två på gymnasiet har 39 procent använt någon tobaks- eller nikotinprodukt den senaste månaden enligt 2024 års mätning. Samtidigt är priset på både tobaks- och nikotinsnus mycket lågt.

Det finns ett stort behov att skyndsamt skydda nya generationer från ett långvarigt tobaks- och nikotinbruk. Det är många år sedan Tobaksskattedirektivet uppdaterades

och den aviserade uppdateringen har dessutom varit försenad i många år. Cancerfonden anser att det inte bör dröja ytterligare fyra år innan direktivet till fullo trätt i kraft. Vi anser att implementeringsperioden bör förkortas. Vi efterfrågar också att även det försenade Tobaksproduktsdirektivet offentliggörs snarast möjligt. Cancerfonden anser att det uppdaterade förslaget bör innehålla strikta smaksättningsregleringar av samtliga produkter, krav på neutrala tobakspaket och att det tillåter medlemsländerna att på sikt helt fasa ut försäljning av produkterna och införa en ambitiös tobakslagstiftning helt i linje med WHO:s ramkonvention om tobak.

Övrigt

Cancerfonden vill påpeka att tobaksindustrin har bjudits in att lämna synpunkter på denna remiss. Med hänsyn till industrins väldokumenterade intressekonflikter i frågor som rör folkhälsa och regleringen av deras bransch ser vi det som särskilt angeläget att beslutsfattare förhåller sig kritiskt till sådana inspel i linje med artikel 5.3 i WHO:s tobakskonvention.

Beslut om detta yttrande har tagits av generalsekreterare Ulrika Årehed Kågström. Lisa Klefbom, intressepolitisk expert, har varit föredragande.



Ulrika Årehed Kågström
Generalsekreterare